

ภาวะผู้นำของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 Teacher Leadership in Schools Under the Office of Surin Primary Educational Service Area 3

พงษ์ธร จันทร์เล^{1*} และ ประยุทธ์ ชูสอน²

Pongton Janla^{1*} and Prayuth Chusorn²

¹นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Khon Kaen University

²อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Lecturer, Educational Administration Program, Faculty of Education, Khon Kaen University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหาร 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำนวน 485 คน แบ่งออกเป็นครู จำนวน 341 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 144 คน เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามและการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ตัวแปรและนำเสนอด้วยวิธีการบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับ “มาก”

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครู สามารถทำได้โดย สนับสนุนให้มีการพัฒนาครูในด้านต่างๆอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ครูเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอนมาเป็นให้คำแนะนำการเรียนรู้แก่นักเรียน มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม และเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความสามารถของตนเองอย่างเต็มความสามารถ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำของครู, แนวทางการพัฒนา

*Corresponding author Mobile: +66 (0) 9 0193 5022

Email address: pongton555555@gmail.com

Abstract

The purpose of this research being as follow 1) To study leadership of school teachers under The Office of Surin Primary Educational Service Area 3, in accordance with perception of teachers and school administrators 2) To study leadership development methods for teachers in schools under The Office of Surin Primary Educational Service Area 3. The population of this research being teachers and school administrators who are under The Office of Surin Primary Educational Service Area 3, total 485 persons, being 341 teachers and 144 school administrators. Collect details by questionnaire and Focus Group Discussion, then analyze by using readymade program. The statistic which is used to analyze details from questionnaire being percentage, average, standard deviation and analyze details from Focus Group Discussion by analyze details from content then compile and present by lecturing method

Result of the research

1. Leadership of school teachers under The Office of Surin Primary Educational Service Area 3, in accordance with perception of teachers and school administrators is in “Extreme” level.

2. Teachers’ leadership development methods could be done by regularly promoting teachers development in every field, promoting teachers to change from instructors into learning advisors, preparing process which is supported students learning by emphasizing students to analyze, solve problem with proper method. Also give opportunity to teachers to present with all their abilities.

Keywords: Teacher Leadership, Development Methods

บทนำ

ครูเป็นกลไกสำคัญของการจัดการศึกษา จากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานทดสอบ การศึกษาแห่งชาติ, 2557) เกี่ยวกับผลการจัดอันดับ การสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระดับนานาชาติของนักเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ มากเมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียนที่สอบวัดผล โดยใช้ข้อสอบชุดเดียวและการสอบวัดผลระดับประเทศ ยังพบว่านักเรียนสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในระดับประเทศ พบว่านักเรียนทำข้อสอบได้น้อยมาก ขาดทักษะในการ ใช้ภาษาต่างประเทศ การคิดวิเคราะห์และการคำนวณ และจากการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่าโรงเรียน ในหลายโรงเรียนไม่ผ่านการประเมินเนื่องจากการจัดการ เรียนการสอนของครูยังต้องปรับปรุงในหลายด้าน ทั้งด้าน วิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดผล การทำวิจัยในชั้นเรียน

ตลอดการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังอยู่ในระดับ ที่ต้องปรับปรุง ซึ่งผลจากการประเมินภายนอกทำให้ทราบว่า คุณภาพของครูนั้นมีส่วนเกี่ยวกับมาตรฐานของการ ประเมินอย่างยิ่ง เพราะถ้าครูมีคุณภาพแล้วนักเรียนก็จะ มีความรู้ความเข้าใจในบทเรียน มีมาตรฐานการเรียนรู้ที่ดี ในอดีตบุคคลที่จะมาเป็นครูได้ส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้ที่มี ความรู้ความสามารถและมีความตั้งใจจริงในการจะ ประกอบอาชีพครูโดยจะเห็นจากสถาบันที่ผลิตครูในสมัย ก่อนมีน้อยต่อมาเกิดภาวะขาดแคลนครูทำให้มีการผลิต ครูมากขึ้นเกิดสถาบันที่ทำการฝึกหัดครูมากยิ่งขึ้นจนทำให้ เกิดภาวะครูล้นตลาดเลยทำให้คนที่มีรู้ความสามารถ ไม่นิยมมาเป็นครูเพราะความเชื่อที่ว่าเรียนครูแล้วกลัว จะไม่มีงานทำเพราะครูที่เรียนจบครูในแต่ละปีมีจำนวน หลายหมื่นคน เลยทำให้ครูจำนวนหนึ่งไม่คุณภาพเพียงพอ ที่จะส่งสอนให้นักเรียนเป็นคนดี คนมีความรู้ ได้อย่างเต็มที่

ภาวะผู้นำไม่ใช่เรื่องของผู้บริหารแค่คนเดียว แต่เป็นเรื่องของทุกคนในสถานศึกษา เพราะการที่ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนมีภาวะผู้นำ จะช่วยให้การบริหารจัดการในสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและประสบความสำเร็จ นอกจากนี้การที่ผู้บริหารกระจายมอบอำนาจในการจัดการเรียนการสอน ให้แก่ครูอย่างเต็มที่ก็จะช่วยให้ครูสามารถแสดงศักยภาพ ความเป็นผู้นำในการจัดการเรียนการสอนโดยไม่ต้องกังวลว่าผู้บริหารจะมาคอยจับผิดหรือมาก้าวหน้าในการจัดการเรียนการสอนของตนเลยส่งผลให้มีความมั่นใจและ ค้นหาวิธีการสอนที่แปลกใหม่มาใช้สอนนักเรียนอย่าง สม่ำเสมอและนอกจากการจัดการเรียนการสอนแล้วการ ที่ผู้บริหารมอบอำนาจหรือสร้างภาวะผู้นำที่ดีให้แก่ครูจะ ช่วยผู้บริหารในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะผู้บริหารจะมีแนวทางหรือข้อมูลจากการครูผู้สอนใน โรงเรียนมากมายเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการบริหารงาน ในโรงเรียนซึ่งสืบเนื่องมาจากการมีภาวะผู้นำที่ดีของครู ทั้งสิ้นสอดคล้องกับ Cosenza (2010 อ้างถึงใน กิตติพัฒน์ คำแหง, 2557) กล่าวว่า ภาวะผู้นำของครูเป็นสิ่งสำคัญต่อ ความสำเร็จของโรงเรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 (ข้อมูลสารสนเทศสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3) มีหน้าที่หลักในการจัดการ ศึกษาระดับประถมศึกษาโดยครอบคลุมพื้นที่ 6 อำเภอ ในจังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา แล้วยังมีหน้าที่สำคัญด้านอื่นๆเช่น การจัดระบบการ ประกันคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการศึกษาเอกชน และ การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา โดยจะสังเกตได้จาก ในแต่ละปีงบประมาณสำนักงานเขตจะมีการประชุม อบรม สัมมนาบุคลากรทางการศึกษาอยู่เป็นประจำทั้งนี้ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถอยู่เสมอและ เมื่อบุคลากรมาเข้ารับการอบรมแล้วก็จะนำไปสู่การนำ เสนอผู้บริหารสถานศึกษาและการนำไปปฏิบัติต่อไป ส่วนการนำไปปฏิบัตินั้นจะได้ผลดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับครู ผู้ปฏิบัติหน้าที่ เพราะถ้าครูที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติ หน้าที่ตามที่ได้ไปอบรม สัมมนา มานั้นมีทักษะภาวะผู้นำ

ครูที่ดีและเหมาะสมสามารถอธิบายงานให้ผู้บริหารสถาน ศึกษาเข้าใจสามารถกระตุ้นและชักจูงให้ครูในโรงเรียนช่วย กันปฏิบัติงานได้ งานนั้นก็จะประสบความสำเร็จ ดังจะเห็น ตัวอย่างจากหลายโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็ง ถึงแม้จะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กก็ตาม

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความ สนใจที่จะทำการศึกษาภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะภาวะผู้นำของครู การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของครู และแนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำของครู เพื่อที่จะใช้เป็นสารสนเทศในการพัฒนา ครูในเรื่องการมีภาวะผู้นำ ซึ่งจะช่วยให้ครูพัฒนาตนเอง พัฒนาการทำงาน เพื่อให้การจัดการจัดการเรียนการสอนและการ ปฏิบัติงานด้านอื่นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ตามการ รับรู้ของครูและตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของ ครูของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูและ ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 แบ่งเป็นครู จำนวน 3,162 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 234 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 3 แบ่งเป็นครูจำนวน 341 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 144 คน มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากประชากรตามขนาด ของโรงเรียน โดยใช้วิธีสุ่มแบบอย่างง่ายโดยวิธีจับสลาก

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ภาวะผู้นำของครู มี 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการมีพัฒนาตนเองและเพื่อนครู
2. ด้านการเป็นแบบอย่างทางการสอน
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
4. ด้านการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ มี 2 อย่างด้วยกัน ได้แก่

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ชุด แบ่งเป็น 2 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ ชั้นปี ตำแหน่งปัจจุบัน ระยะเวลาการทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2. แบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

4. การดำเนินการ

4.1 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ทำกรเรียบเรียงและเขียนพรรณนาในลักษณะความเรียง

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชายร้อยละ 51.13 มีอายุระหว่าง 50-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.81 อายุราชการ

อยู่ในช่วง 30 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 43.29 วุฒการศึกษา ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 52.16 ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 49.07 สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นครูคิดเป็นร้อยละ 70.30 ขนาดโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม โรงเรียนขนาดเล็กคิดเป็นร้อยละ 13.40 ขนาดกลางคิดเป็นร้อยละ 54.63 และขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 33.84

2. ผลการศึกษาภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3	ระดับความคิดเห็น	
	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู	4.24	0.45
2. ด้านการเป็นแบบอย่างทางการสอน	4.34	0.46
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา	4.23	0.46
4. ด้านการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง	3.89	0.57
รวม	4.18	0.41

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูโดยภาพรวมมีการปฏิบัติ/พฤติกรรม/การแสดงออกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า ภาวะผู้นำของครูทุกองค์ประกอบมีการปฏิบัติ/พฤติกรรม/การแสดงออกอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือการเป็นแบบอย่างทางการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.46) รองลงมาคือด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.45) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.46) และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.57)

3. ผลการศึกษาภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม มีการปฏิบัติ/พฤติกรรม/การแสดงออกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า ภาวะผู้นำของครูทุกองค์ประกอบมีการปฏิบัติ/พฤติกรรม/การแสดงออกอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือการเป็นแบบอย่างทางการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.41) รองลงมา คือด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.37) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.48) และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.52)

ตารางที่ 2 ภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3	ระดับความคิดเห็น	
	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู	4.23	0.37
2. ด้านการเป็นแบบอย่างทางการสอน	4.32	0.41
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา	4.20	0.48
4. ด้านการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง	3.92	0.52
รวม	4.17	0.38

4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ควรการพัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยส่งเสริมให้ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ให้คำแนะนำการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาต่างๆ

ได้อย่างเหมาะสม มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ส่งเสริมให้ครูร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารโรงเรียนด้วยการร่วมสร้างวิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ มีการเสริมแรงทางบวกแก่ครูอย่างสม่ำเสมอ และเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นในการทำงานของตน และปฏิบัติตนให้เป็นคนที่น่ายกย่องและสามารถเป็นที่ปรึกษาในเรื่องต่างๆ แก่ผู้อื่นได้

สรุปและอภิปรายผล

ภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก แสดงให้เห็นว่าครูมีความกระตือรือร้นและมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานด้านต่างๆ และตื่นตัวต่อการปฏิรูปการศึกษาและแนวนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลอยู่เสมอ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เป็นหน่วยงานต้นสังกัดที่จะต้องจัดการฝึกและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และความพร้อมต่อการปฏิรูปการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการจัดในรูปของโครงการภายในโรงเรียน การฝึกอบรมครู การฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงการจัดแข่งทักษะวิชาการต่างๆ และนโยบายที่เอื้อต่อการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสามารถมองได้เชิงประจักษ์และส่งผลให้ครูปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มกำลังความสามารถและมีขวัญและกำลังใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ จากผลการวิจัยของอารัตน์ ราชพัฒน์ (2554) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับตัวชี้วัดภาวะผู้นำของครูภาวะผู้นำของครูทั้ง 4 ด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งภาวะผู้นำครูจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู การเป็นแบบอย่างทางการสอน การมีส่วนร่วมในองค์กรและการมีส่วนร่วมในการพัฒนา สอดคล้องกับ Teacher Leadership

Exploratory Consortium (2010) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำครูจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ขยายความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาให้นักเรียนไปสู่ความเป็นมืออาชีพ สอดคล้องกับ Crowther et al. (2002) กล่าวถึงภาวะผู้นำครูทำให้เกิดความมุ่งมั่นในการจัดการสอน การวัดผลและประเมินผล ส่งเสริมและมีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีความยืดหยุ่น กล้าแสดงออก กล้าแก้ปัญหา มีการกำหนดและเปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง สอดคล้องกับ York-Barr and Duke (2004) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำครูเป็นรูปแบบแนวคิดที่หลากหลาย เน้นการร่วมมือมากกว่าการใช้อำนาจ การร่วมมือของครูจะช่วยให้การทำงานประสบความสำเร็จและเป็นตัวขับเคลื่อนการศึกษาของไทยต่อไป

และเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อของภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเป็นแบบอย่างทางการสอน อธิบายได้ว่าครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 มีความกระตือรือร้นในการสอน มีการพัฒนาการสอนอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และสติปัญญา ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ก่อให้เกิดความรู้ที่แท้จริง ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญาตามวัยของผู้เรียน ไม่แบ่งแยกผู้เรียนให้มีความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย มีการวางแผนการจัดการห้องเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียนก่อนปฏิบัติหน้าที่จริงอยู่เสมอ และนอกจากนี้ยังมีการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณีเพื่อช่วยแก้ปัญหาของผู้เรียน และวิเคราะห์ศึกษาผู้เรียนแต่ละคนเพื่อหาทางแก้ไขในส่วนที่นักเรียนขาดแคลนส่งเสริมในกรณีที่นักเรียนมีความสามารถหรือมีความต้องการเป็นกรณีพิเศษ ทั้งนี้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้และมีแนวนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553ก) ที่กล่าวถึงการเป็นครูที่ดีจะต้องมุ่งมั่นในการทำงาน มีความรู้ทางวิชาการที่ดี มีนิสัยชอบแสวงหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้ผู้เรียน ใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ติดตามข้อมูลข่าวสารที่สำคัญเพื่อพัฒนาตนเองอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะมีความรู้ที่ใหม่ ทันต่อเหตุการณ์ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงานเพื่อที่จะได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ จากเพื่อนร่วมงานด้วยกัน มีการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่าง ไม่ซ้ำกันในแต่ละช่วง จัดการสอนให้เหมาะสมกับแต่ละชั้นเรียน โดยยึดธรรมชาติของเพศ วัย และความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนสนใจที่จะเรียน และครูมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่นักเรียนได้อย่างดี นักเรียนเข้าใจง่าย และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับดิเรกพรสิมา (2543) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูและพบว่า ครูที่ดีควรมีลักษณะ ในเรื่องมีความรู้เรื่องเทคนิคและวิธีการสอนที่ดี มีความรู้เรื่องจิตวิทยา การวัดผลและประเมินผล สามารถนำกิจกรรมและสิ่งที่อยู่รอบตัวมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ และมีการเชื่อมโยงความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีการสร้างเครือข่ายเพื่อทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่ครูด้วยกันเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทัศนีย์นารถ ลิ้มสุทธิวันภูมิ (2555) ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของครูตามความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ พบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาและอาจารย์คือ ด้านคุณธรรมของครู ด้านบุคลิกภาพและความเป็นผู้นำด้านวิชาการ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านทักษะและเทคนิควิธีการสอน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนพบว่าครู การพัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ให้คำแนะนำการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม มีการเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ ส่งเสริมให้ครูร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารโรงเรียนด้วยการร่วมสร้างวิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน สถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ มีการเสริมแรงทางบวกแก่ครูอย่างสม่ำเสมอ และเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นในการทำงานของตน และปฏิบัติตนให้เป็นคนที่น่ายกย่อง และสามารถเป็นที่ปรึกษาในเรื่องต่างๆ แก่ผู้อื่นได้ สอดคล้องกับดวงใจ บุญหล้า (2557) ที่กล่าวว่าผู้บริหารที่ให้การสนับสนุน มีความเป็นมิตรกับผู้ใต้บังคับบัญชา สามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นผู้นำที่ใส่ใจกับสวัสดิการของผู้ใต้บังคับบัญชาให้การสนับสนุนในการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา การปฏิบัติอย่างเสมอภาคและในการนับถือต่อศักดิ์ศรีของผู้ใต้บังคับบัญชาจะสร้างความพอใจและช่วยเสริมสร้างการทำงานให้แก่ครูในสถานศึกษา และซึ่งจากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูว่ามีบทบาทสำคัญในการนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติทั้งในสถานศึกษาและในชั้นเรียน ภาวะผู้นำของครูทั้ง 4 ด้าน เป็นกลไกสำคัญเพื่อเสริมสร้างให้เกิดคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึงและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ด้านต่างๆ ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารสถานศึกษา มีข้อค้นพบและข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู พบว่าครูแสดงบทบาทเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสามารถ

ของครู ควรเปิดโอกาสหรือสนับสนุนให้ครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาหรือคอยแนะนำเพื่อนครูในโรงเรียนในเรื่องที่ตนถนัดหรือในฐานะที่มีประสบการณ์ทางด้านนี้มาก่อน รวมไปถึงผู้บริหารสถานศึกษาควรให้กำลังใจ สนับสนุนให้ความช่วยเหลือในเรื่องการแสดงความสามารถ การแสดงออกในเรื่องต่างๆ ที่สร้างสรรค์ เป็นต้น

1.2 ด้านการเป็นแบบอย่างทางการสอน พบว่าครูมีการวางแผนการจัดชั้นเรียนร่วมกับผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการชั้นเรียน การจัดกิจกรรมบางอย่างด้วยตัวนักเรียนเองโดยครูเป็นผู้คอยชี้แนะแนวทาง ควรเป็นที่ปรึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสนับสนุนให้ผู้เรียนได้กล้าแสดงออก ได้แสดงความคิดเห็นในบางเรื่องโดยผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งนอกจากจะเป็นการส่งเสริมภาวะผู้นำและการกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนแล้วยังเป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยภายในโรงเรียนอีกด้วย

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา พบว่าการติดต่อประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นครูจึงมีหน้าที่ในการดึงเอาคนที่มีความรู้ในท้องถิ่นหรือหน่วยงานเอกชนหรือหน่วยงานด้านศาสนาเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาควรจะดำเนินการในด้านการสนับสนุน การเชิญชวนผู้ปกครองหรือหน่วยงานภายนอกมาร่วมจัดการศึกษา อาจจะเชิญมาดำรงตำแหน่งกรรมการสถานศึกษา เพื่อร่วมกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

1.4 ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่าข้อที่กล่าวว่าครูเป็นตัวแทนของเพื่อนครูในการนำเสนอผลงานอยู่เสมอมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ครูได้ทำหน้าที่การนำเสนอผลงานอยู่เสมอเมื่อมีโอกาส โดยทำการฝึกซ้อมอยู่เสมอและเสริมด้วยปัจจัยทั้งภายในและภายนอกปัจจัยภายในได้แก่ความสามารถของครู การเป็นผู้นำ

ในด้านต่างๆ และปัจจัยภายนอกได้แก่ การให้กำลังใจจากเพื่อนครูและผู้บริหารสถานศึกษาและการได้รับโอกาสการสนับสนุน ซึ่งจะส่งผลให้ครูได้รับการยอมรับและทำให้มีความสามารถในการกล้าแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำของครูโดยจำแนกขนาดของโรงเรียนเพื่อศึกษาว่าระดับภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนขนาดต่างๆ มีความแตกต่างกัน สัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อจะได้ทราบข้อมูล โรงเรียนแต่ละขนาดมีการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในโรงเรียนนั้นๆ อย่างไร

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของครูตามรายองค์ประกอบใน 4 องค์ประกอบ คือ

- 1) ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อน
- 2) ด้านการเป็นแบบอย่างทางการสอน
- 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
- 4) ด้านการเป็นผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

- ดวงใจ บุญหล้า และ เสาวณี ตรีพุทธรัตน์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบภาวะผู้นำกับความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. **วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 8(1), 122 – 128.
- ดิเรก พรสีมา และคณะ. (2543). **ปฏิรูปการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: ส.รุ่งทิพย์ออฟเซต.
- เทพฤทธิ์ ศรีฤทธิ์โกธ. (2559). **นโยบายการบริหารจัดการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุรินทร์ เขต 3**. ค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2559, จาก <http://www.surin3.go.th/>
- ทัศนีย์นารถ ลิ้มสุทธิวันภูมิ. (2555). **คุณลักษณะพึงประสงค์ ของครูความเห็นของนักศึกษาและอาจารย์ คณะบัญชี มหาวิทยาลัยกรุงเทพ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

รายงานประจำปี. (2557) ค้นเมื่อวันที่ ค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2559, จาก <http://www.niets.or.th>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553).

คู่มือการประเมินสมรรถนะ (ฉบับปรับปรุง

พ.ศ. 2553). กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.

อาภรณ์ ราชพัฒน์. (2554). **การพัฒนาตัวบ่งชี้**

ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.

วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Crowther, F., Kaager, S., Ferguson, M., & Hann, L.

(2002). **Developing teacher leaders: How teacher leadership enhances**

school success. Thousand Oaks,

CA: Crowin Press.

Teacher Leadership Exploratory Consortium.

(2010). **Model Teacher Leader Standards**.

Retrieved February 17, 2012, from [http://](http://www.education.udel.edu/wp-content/uploads/2013/07/Exploratory-Consortium.pdf)

[www.education.udel.edu/wp-content/](http://www.education.udel.edu/wp-content/uploads/2013/07/Exploratory-Consortium.pdf)

[uploads/2013/07/Exploratory-Consortium.pdf](http://www.education.udel.edu/wp-content/uploads/2013/07/Exploratory-Consortium.pdf)

York-Barr, J., & Duke, K. (2004). What do we

know about teacher leadership? Findings

from two decades of scholarship.

Educational Research, 74(3), 2553-46.